

mélt politikátörténetét gazdagítja, hanem a mentalitás- és életmódtörténet jóval ismeretlenebb fejezeteibe kalauzol. Pontosabb képet kaphatunk egy letűnt világ arisztokráciájának mindennapjairól, mentalitásáról, egymás közötti viszonyairól, és ami sokszor a legtöbb információval bír: pletykáiról.

TULOK PÉTER

(Sajtó alá rendezte Cieger András, fordította Bánki Vera, General Press Kiadó, Budapest, 2007, 348 oldal, 2500 Ft)

Egy nyomdaműhely titkaiból

Néhány év óta az Országos Széchényi Könyvtár közönségkapcsolataiban több kellemes változás tapasztalható: sikeres kiállításokat rendez saját, illetve rokongyűjtemények anyagából, emellett figyelmet fordít kincseinek és értékeinek a korábbinál tágabb körű bemutatására is. Így született meg többek között a *Kincsek a nemzet könyvtárából* című, gazdagon illusztrált album, s a Philostratus-corvina digitalizált, CD-változata is. Szintén említésre méltó a 16–19. századi magyar nyelvű tudományos könyveket vagy a Felvidék nyugati és Horvátország északi részét összekötő, félkör alakú területen keletkezett arisztokrata könyvtá-

rak gyűjteményeit reprezentáló kiállítás.

Ezt a sorozatot folytatja a gyomai Kner nyomdát megidéző tárlat is, amelyet az előzők nyomdokán egy igen látványos, gazdagon illusztrált, rendhagyó katalógus kísér. A kötet szerkesztői ezúttal nem a korábban megjelent írásokból, hanem a fennmaradt dokumentumokból – emlékezőesekből, levelekből, folyóiratok közleményeiből – válogattak. Közülük az első, Kner Imre emlékezése édesapjáról, Kner Izidorról, evvel a ma sem tanulság nélküli felütéssel kezdődik: „az iparos tevékenységének fő törvénye a becsület, a vállalt kötelezettségek minden nehézség és akadály dacára való feltétlen teljesítése”.

Kner Izidor eredetileg a könyvkötő mesterséget tanulta ki, de érdeklődését követve megismerkedett a betűszedéssel és a nyomtatással is. Tudásának akkor látta gyakorlati hasznát, amikor a gyomai előljárók nyomda felállítására biztatták. Első nyomtatványai ennek megfelelően különböző közigazgatási iratok voltak, amelyek egészen 1944-ig fő anyagi támaszát jelentették. Sikerét viszont jelentős mértékben előrelátásának köszönhette, mivel igyekezett a hasonló igények elé menni saját maga által összeállított gyűjteménnyel, és jó helyzetfelismerő képességének is, amelynek következtében mintatárait az egységesített nyomtatványok alapjául használták

szerte az országban. Az ügyviteli és egyéb hasonló nyomtatványok mellett a báli meghívók iránti keresletet is ezen a módon igyekezett kielégíteni, mintáit Röpke Lapok címmel adta ki.

Knerék fennállásuk első éveitől kezdve adtak ki könyveket is, elsősorban a szűkebb környék vallási és oktatási piacára, ezek azonban eleinte belesimultak a kor historizáló és szecessziós tipográfiájú kiadványai közé. Önálló koncepciót mutató megoldásokkal, bibliofil kiadványokkal a századfordulót követő években, Kner Imre működését követően jelentkezett. A kedvező tapasztalatok hatására kiadói szerepet is vállaltak, a könyvkereskedelemben elsősorban szépirodalmi művekkel vettek részt. E tevékenységükhöz a világháborút követő években Király György és Kozma Lajos csatlakozott. Közreműködésükkel készült el többek között a Monumenta Literarum két sorozata. E füzetek, tartalmi és könyvművészeti egységük, harmonikus tipográfiájuk miatt a hazai könyvművészet csúcsteljesítményei közé tartoznak, de tudni kell, hogy üzleti szempontból megjelentetésük „százszázalékos tévedésnek bizonyult”, mert „semmi

szükség nem volt rájuk a piacon”. Persze ezek a háború utáni visszaesés évei voltak, ám a jelenség napjainkban sem ismeretlen. A könyvkiadói aktivitás háttérbe szorulásának azonban nem csak anyagi okai voltak. A világháború végén, a kommunizmus hatására ugyanis Kner Imre alapjában baloldali világnézete, másokéhoz hasonlóan, törést szenvedett, mert a diktatúra, az erőszak, a dogmatizmus nem fért elképzelésibe. Nagyon tanulságos és elgondolkoztató éppen emiatt Kner Imre és Balázs Béla egymásra vonatkozó véleményének ütköztetése.

Ahogy tanulságosak az 1945 utáni nyomdai munkákról készült illusztrációk is. Megszűnt a korábban egységes hatást keltő gyakorlat, s a Gyomán készült könyvek között, ha egy-egy tetszetős akadt is, a fotók, a reprodukciók és a betűk eluralkodása a stiláris széttartás, zavaros egyenetlenség okozója lett. Persze kiadói tevékenységről szó sem volt, csak nyomdai szolgáltatásról. Így érhető tetten egy hagyomány halála...

BUDA ATTILA

(Szerkesztette Füzesné Hudák Julianna, OSZK – Gyomai Kner Nyomda, Budapest, 2007, 224 oldal, 1500 Ft)

